Julkinen sektori / Harri Sirén, Sari Jokikallas 11.1.2021

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

HE 245/2020 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TARTUNTATAUTILAIN MUUTTAMISESTA JA VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA

Lausumme esityksestä siltä osin kuin sillä voi olla vaikutuksia valtion viranomaisten toimintaan ja niiden toiminnan edellytyksiin.

Lakiesityksen perusteella tässä on tulossa jonkin verran uusia tehtäviä ja vastuita valtion eri viranomaisille.

Pro pitää tärkeänä, että uusien tehtävien perusteella tarvittavat lisämäärärahat varmistetaan tulevissa (lisä)talousarvioissa.

Muutoin voi käydä niin, että edessä ovat tuotannollisiin ja taloudellisiin syihin perustuvat yt:t (kuten Liikenne- ja viestintävirasto Traficomissa parhaillaan käydään, ilman näitä uusia tehtäviäkin).

Toivomme, että valiokunta kiinnittää näihin määrärahatarpeisiin huomiota.

Emme kannata hallituksen esityksessä Liikenne- ja viestintävirastolle kaavailtujen uusien tehtävien toteuttamista esitetyssä muodossa. Perustelut näkemykselle on esitetty väliotsikon Liikenne- ja viestintävirasto alla (sivut 5-6).

Uusia tehtäviä ja vastuita kuvataan hallituksen esityksen jaksossa
4.2.5 Vaikutukset viranomaisten toimintaan:

”Aluehallintovirastot
Esitys lisäisi aluehallintovirastojen vastuita ja tehtäviä. Aluehallintovirastojen tehtäväksi tulisi päätöksenteko ja valvonta koskien sosiaali- ja terveyspalveluiden muuttamista ja tilojen käytön väliaikaisesta rajoittamista sekä usean kunnan aluetta koskevat päätökset toimenpiteistä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi oppilaitoksissa, varhaiskasvatuksessa, elinkeinotoiminnassa ja muussa toiminnassa. Lisäksi aluehallintovirastojen tehtäväksi tulisi näihin päätöksiin liittyvät alueelliset valvonta- ja tarkastustehtävät.

Säädösmuutoksista aiheutuisi merkittävästi lisääntyvä tarve velvoittavaan ohjaukseen, päätöksiä koskevaan neuvontaan, laadullisesti uusien ja luku-

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

määräisesti kasvavien muutoksenhakukelpoisten hallinnollisten päätösten tekoon sekä eri viranomaisten tehtävien yhteensovittamiseen.

Uusien aluehallintovirastoille tulevien tehtävien hoitaminen nykyisessä ja huonontuvassa tautitilanteessa tarkoittaisi esityksen mukaisella voimaantuloaikataululla käytännössä sitä, että aluehallintovirastojen olisi priorisoitava tehtäviään ja niiden kiireellisyyttä. Aluehallintovirastojen olisi suunnattava resursseja muista tehtävistä esityksen mukaisten tehtävien ensisijaiseen hoitamiseen. Tämä syntyvä resurssivajaus näissä muissa tehtävissä (esimerkiksi kanteluiden käsittelyssä ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa) olisi korvattava aluehallintovirastoille, jotta nämä kansalaisten oikeusturvan kannalta olennaiset tehtävät voitaisiin hoitaa lainsäädännössä edelletyn mukaisesti. Aluehallintovirastoille uusista tehtävistä aiheutuva resurssitarve olisi vuositasolla arviolta 10 henkilötyövuotta. Tästä arviolta noin kuuden henkilötyövuoden mukainen tarve koskee aluehallintoylilääkäritasoista resurssia ja neljän henkilötyövuoden mukainen tarve ylitarkastajatason resurssia. Resurssitarve olisi kokonaisuudessaan määräaikainen. Aluehallintoylilääkärin henkilötyövuoden kustannus aluehallintovirastoissa olisi vuositasolla keskimäärin noin 160 000 euroa mukaan lukien palkka, lomarahat, työnantajamaksut ja niiden yhteiskustannukset huomioon ottaen. Ylitarkastajan henkilötyövuoden keskimääräinen kustannus on vastaavalla kaavalla noin 105 000 euroa. *Vuositasolla laskettuna henkilöstöresurssien osalta vuodelle 2021 lisämäärärahatarve olisi arviolta 1 380 000 euroa.* Edellä esitettyyn vaikutusarviointiin sisältyy epävarmuutta muun muassa siitä syystä, että lain voimaantulosta ei ole vielä täyttä varmuutta, joka vaikuttaa siihen, milloin tarkkaan ottaen kustannukset koskien henkilöstöresurssit realisoituisivat. Tartuntatautitilanteen kehittyminen vaikuttaa siihen, minkä verran esityksen mukaisia päätöksentekotoimivaltuuksia jouduttaisiin aluehallintovirastoissa käyttämään ja miten laajasti näihin päätöksiin liittyviä valvonta- ja tarkastustehtäviä aluehallintovirasto joutuisi suorittamaan. Uusien toimivaltuuksien käyttöön ja valvonnan lisäämiseen jouduttaisiin joka tapauksessa varautumaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on tartuntatautilain 7 §:n mukaan tartuntatautien torjunnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta, ja ministeriö vastaa valtakunnallisesta terveydenhuollon häiriötilanteisiin tai niiden uhkaan varautumisesta ja näiden tilanteiden johtamisesta. Tartuntatautilain muuttamisen aiheuttamat useiden eri viranomaisten uudet tehtävät lisäävät koordinaatiotyötä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Tartuntatautilain muutosten toimeenpanosta aiheutuu neuvontaan ja lain toimeenpanoon, seurantaan, jälkiarviointiin sekä viestintään liittyviä työtehtäviä kaikilla toiminnan tasoilla. Kyseessä on uuden ennalta tuntemattoman koronaviruksen aiheuttama epidemia, mikä edellyttää valtion hallinnon koordinoivan epidemiologisen ja lääketieteellisen tilannekuvan muuttuessa tiheästi päivitettävää ohjeistusta kunnissa, sairaanhoitopiireissä ja aluehallintovirastoissa. Myös viestintään liittyvät tehtävät lisääntyvät, sillä uusista säännöksistä, niiden toimeenpanosta ja soveltamisesta sekä mahdollisista päätöksistä on tiedotettava nopeasti ja laaja-alaisesti muun muassa kunnille, sairaanhoitopiireille, aluehallintovirastolle, elinkeinoelämän eri toimialoille ja kansalaisille. Lisäksi

tartuntatautilain muutoksen toimeenpanoon liittyen on valmisteltava tarvittavat valtioneuvoston asetukset.

Ehdotetussa tartuntatautilain 9 a §:ssä säädettäisiin aluehallintovirastojen ja sosiaali- ja terveysministeriön toimivaltuuksista tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjiä tai järjestämisvastuullisille palveluja tuottavia tahoja velvoittavia päätöksiä. Näitä toimivaltuuksia olisi tarkoitus soveltaa vain välttämättömissä tilanteissa, jos on ilmeistä, että poikkeuksellinen epidemia olennaisesti heikentää palvelujärjestelmän toimintakykyä. Toimivaltuuden soveltamiseen tulee kuitenkin varautua asianmukaisesti, jotta päätösten tekeminen on mahdollista viivytyksettä. Sosiaali- ja terveysministeriön tekemien päätösten valmistelu edellyttää laaja-alaista ja perusteellista arviointia välttämättömistä toimenpiteistä epidemiologisen ja lääketieteellisen tilannekuvan perusteella. Päätösten tulee osaltaan estää koronavirusepidemian alueellista leviämistä ja samalla tukea ja varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimintaa yleisesti.

Tartuntatautilain muutoksesta sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien lisätehtävien vuoksi ministeriöön ehdotettaisiin lisättävän juridiikan, infektioiden diagnostiikkaan ja hoitoon liittyvän lääketieteen (infektiotaudit, kliininen mikrobiologia), terveystaloustieteen sekä viestinnän asiantuntemusta yhteensä neljällä henkilötyövuodella vuodelle 2021. *Euromääräisesti neljä henkilötyövuotta tarkoittaa arviolta 300 000 euroa.* Ehdotetut tartuntatautilain säännökset ovat pääosin määräaikaisia, joten lisätehtävät koskevat ainoastaan vuotta 2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Esitys lisäisi jonkin verran Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtäviä tartuntatautilain tarkoittamana tartuntatautien torjunnan kansallisena asiantuntijalaitoksena. Laitoksen olisi seurattava kuntien ja aluehallintovirastojen asiakkaille tarkoitettujen tilojen käytön väliaikaista rajoittamista, asiakkaille tarkoitettujen tilojen väliaikaista asiakkailta sulkemista sekä muuhun kuin elinkeinotoimintaan käytettävien toimintaan osallistuville tarkoitettujen tilojen väliaikaista osallistujilta sulkemista koskevien toimivaltuuksien olemassaolon edellyttämiä kriteereitä, jotka liittyvät tartuntojen ilmaantuvuuteen ja tautiryppäiden ilmenemiseen. Laitoksen olisi lisäksi seurattava kunnan ja aluehallintoviraston oppilaitoksia ja varhaiskasvatusta koskevien toimivaltuuksien voimassaoloa koskevia kriteereitä.

Pääosa laitokselle esitettävistä uusista vastuista olisi määräaikaisia. Tämän hetken arvion mukaan esityksestä aiheutuisi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle viiden asiantuntijan työpanosta vastaava määräaikainen resurssitarve. Tästä tarpeesta kahden täysiaikaisen henkilön työpanos vastaisi ylilääkäritasoista resurssia ja kaksi epidemiologian asiantuntijan resurssia. Lisäksi seurantajärjestelmien kehitys edellyttäisi yhtä tietojärjestelmäasiantuntijaa. *Näiden tehtävien yhteenlasketut palkka- sekä sivu- ja yleiskulut olisivat vuositasolla arviolta 450 000 euroa.*

Liikenne- ja viestintävirasto

Esitys toisi Liikenne- ja viestintävirastolle kokonaan uuden tyyppisiä tehtäviä, kuten asemista, terminaaleista ja muista vastaavista tiloista vastaavien tahojen valvontaa sekä matkustajamäärän rajoittamista liikennevälineissä. *Liikenne- ja*

viestintävirasto on arvioinut, että tämä esitys aiheuttaisi tarpeen lisätä vuositasolla toimintamenoihin 650 000 euroa. Esitys aiheuttaisi tarpeen lisätä Liikenne- ja viestintävirastoon viiden henkilötyövuoden työpanos toteuttamaan tästä esityksestä johtuvia tehtäviä. Virastolle säädettäisiin uudenlaisia asiantuntijatehtäviä, jotka edellyttävät terveydenhuollon osaamista ja joiden asianmukainen hoitaminen vaatisi lisäresursseja.

Todennäköisesti tartuntatautilain määräaikaisista muutoksista huolimatta viraston olisi pysyvästi kartutettava asiantuntemustaan liikenteen terveysturvallisuuden alasta sekä tavoista, joilla voidaan estää tartuntatautien leviämistä henkilöliikenteessä. Ehkäisytoimenpiteiden toteuttamistavat voivat vaihdella liikennemuodoittain, joten tarvitaan myös liikennemuotokohtaista asiantuntemusta terveysturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Samalla olisi myös kasvatettava asiantuntemusta harkinnassa olevien päätöksen vaikutuksista liikennepalvelujen kysyntään, kuten välttämättömään työmatkaliikenteeseen.”

Liikenne- ja viestintävirasto on virastosta annetun lain perusteella liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimiva keskushallinnon virasto, joka hoitaa liikenteen ja sähköisen viestinnän viranomaistehtäviä.

Virastossa olevan liikennelääketieteen tiimin tehtäviin kuuluu kuljettajien terveydentilan arviointi ja siihen liittyvien päätösten tekeminen liikenneturvallisuuden näkökulmasta. Virastolla ei ole asiantuntemusta ja osaamista tartuntataudeista ja niiden torjunnasta.

Suunnitellut toimenpiteet aiheuttaisivat vallitsevassa koko Liikenne- ja viestintävirastoa koskevassa henkilöstömäärän vähentämiseen tähtäävässä yhteistoimintaneuvottelutilanteessa tarpeen uusiin maksimissaan vuoden mittaisiin rekrytointeihin (lain määräaikaisten säädösten voimassaolo vuoden 2021 loppuun saakka).

Matkustajamäärien rajoittamista koskevat päätökset aiheuttaisivat hyvin todennäköisesti valituksia, koska niissä puututtaisiin valmiiksi hyvin heikossa tilanteessa olevien yrittäjien toimintaedellytyksiin.

Lakiluonnoksessa asetettu altistumisluku 25 vaikuttaa matalalta, kun sen suhteuttaa vallitsevaan altistumistilanteen. Säädöksen perusteella matkustajamäärien rajoituksia voisi olla nykytilanteessa lähes koko maassa.

Säädösten noudattamisen valvonta on käytännössä mahdotonta toteuttaa tehokkaasti, koska keskushallintovirastolla ei ole henkilöstöä maan kaikissa osissa 24/7. Viraston kustannukset lisääntyisivät merkittävästi, mikäli valvontaa tehtäisiin ylitöinä nykyisten tehtävien lisänä. Myös neuvonta aiheuttaisi lisätyötä.

Edellä kuvatuilla perusteilla emme pidä järkevänä Liikenne- ja viestintäviraston tehtävien laajentamista esitetyssä muodossa.

Mikäli liikennöitsijän toimintaan kohdistuvien matkustajamäärien rajoittamista koskevien hallintopäätösten tekemistä pidetään välttämättömänä Covid-19

suojaustoimenpiteenä, voi Liikenne- ja viestintävirasto olla päätöksen tekevä viranomainen. Päätöksen välttämättömyyden arvioinnin on kuitenkin tapahduttava terveysturvallisuudesta ja tartuntatautien torjunnasta vastuussa olevien terveydenhuollon toimivaltaisten viranomaisten toimesta.

Tartuntatautivelvoitteiden noudattamisen valvominen ei myöskään kuulu Liikenne- ja viestintäviraston ydinosaamiseen ja toimivaltaan. Viraston toimivaltaa ole tarpeen tältä osin laajentaa, vaan valvonta on syytä säilyttää toimivaltaisilla terveydenhuollon viranomaisilla. Liikenne- ja viestintävirasto voi antaa oman toimivaltansa puitteissa tarvittaessa virka-apua.

Liikenne- ja viestintäviraston toimivaltuuksien ja tehtävien laajentaminen ei ole tarpeen, vaan toivottu lopputulos voidaan saavuttaa viranomaisten yhteistyökäytäntöjen terävöittämällä.

Joka tapauksessa kaikki Liikenne- ja viestintävirastolle tartuntatautilain muutoksista aiheutuva lisätyö on kompensoitava täysimääräisesti.

”Poliisi

Esityksessä 59 c §:ssä säädettäisiin poliisin antamasta virka-avusta kunnalle, aluehallintoviranomaiselle ja Liikenne- ja viestintävirastolle. Annettava virka-apu on maksullista, joten virka-avun antamisesta aiheutuvat taloudelliset kustannukset kuitattaisiin virka-avun pyytäjältä omakustannusarvon mukaisesti. Yhden poliisipartion, jossa on kaksi poliisimiestä, omakustannusarvo jokaiselta alkavalta puolelta tunnilta on 82,50 euroa.

Esityksen 59 a §:n 4 momentin mukaan poliisi valvoisi uutena tehtävänä 58 §:n nojalla annettujen yleisötilaisuuksien ja yleisiä kokouksia koskevien päätösten noudattamista. Valvontatehtävä tarkoittaisi yleisö- ja ihmismäärää sekä etäisyyksien ylläpitoa koskevien velvollisuuksien ja rajoitusten noudattamisen valvontaa 59 c §:ssä säädetyin toimivaltuuksin. Muiden esitettyjen säännösten mukaan poliisi antaisi virka-apua pyynnöstä kunnalle, aluehallintoviranomaiselle tai Liikenne- ja viestintävirastolle.

Säännösluonnoksen mukaisen valvonnan arvioidaan edellyttävän poliisille vähintään 30 henkilötyövuoden resursointia. Rahamääräisesti 30 henkilötyövuotta tarkoittaa noin 2,1 miljoonaa euroa. Resurssin tarpeeseen sisältyy epävarmuutta, sillä tarvittavan resurssin määrä on suoraan riippuvainen kuntien ja aluehallintovirastojen tartuntatautilain 58 §:n nojalla tekemistä yleisötilaisuuksia ja yleisiä tilaisuuksia koskevista päätöksistä. Resurssivaikutusta on arvioitu niiden tietojen perusteella, joita poliisille kertyi tehostetusta kokoontumisten valvonnasta keväällä 2020. Tämä arvio koskee sitä tarvetta, johon poliisin pitää varautua, jos poliisin tulisi estää, keskeyttää tai päättää tilaisuuksia niin sanotusti perustilanteissa. Näistä ainakin osassa tilanteista poliisi voisi mahdollisesti kohdata vastarintaa. Laajempi vastarinta taas voisi tarkoittaa sitä, että yksittäinen tilaisuus tai kokoontuminen voisi edellyttää jopa kymmenien poliisimiesten käyttämistä. Tilanne poikkeaa kokoontumislaissa jo olevan toimivaltuuden osalta siltä osin, että yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten estäminen, keskeyttäminen tai päättäminen

tehtäisiin muun toimivaltaisen viranomaisen tekemän päätöksen perusteella ja tartuntatautilaissa mainituilla perusteilla terveysperusteisesti.

Tulli ja Rajavartiolaitos
Esityksellä arvioidaan olevan jonkin verran vaikutuksia Tullin ja Rajavartiolaitoksen toimintaan työmäärää lisäävästi virka-apupyyntöjen määristä riippuen. Kuitenkin virka-avun antaminen tapahtuisi Tullin ja Rajavartiolaitoksen käytössä olevien resurssien mukaan siten, että se ei vaaranna niille säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista. Tartuntatautilain mukaisesti yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen estämiseksi annettava virka-apu olisi maksullista. Tullin antama virka-apu voi edellyttää henkilöstön uudelleen allokointia rajatullitoimipaikoilla.”

Johtaja Niko Simola

Neuvottelupäällikkö Harri Sirén

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi